

Helse- og omsorgsdepartementet - HOD
Postboks 8011
0030 Oslo

Vår referanse: 15/01238-2
Arkivkode: F23
Saksbehandler: Solfrid Vaage Haukaas
Deres referanse:
Dato: 16.12.2015

Kopi: Kommunal- og moderniseringsdepartementet - KMD

Høring - Krav om politiattest for personell i den kommunale helse- og omsorgstjenesten

1. Innledning

Det vises til høringsnotat av 9. september 2015, med høringsfrist 10. desember 2015. KS har fått utsatt høringsfrist til 17. desember 2015.

KS støtter forslaget om at det skal stilles krav om politiattest for personell som yter tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven overfor pasienter/brukere over 18 år. KS har imidlertid merknader til forslaget, og vil i det følgende utdype følgende hovedpunkter:

- Det bør stilles krav om politiattest for alt personell innenfor den kommunale helse- og omsorgstjenesten
- Vinningsforbrytelser bør fremgå av politiattesten
- Det bør vurderes krav om en viss botid før utstedelse av attest
- Krav om politiattest bør være obligatorisk for alle kommuner
- Lovgivningsteknikken er unødvendig komplisert og bør forenkles

2. Krav til politiattest for alt personell som yter tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven

KS støtter forslaget om at det ved tilbud om stilling eller oppdrag skal stilles krav til politiattest for alt personell som yter tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven til pasienter/brukere over 18 år.

Kommunene har mange tjenesteytere for personer over 18 år hvor kravet til vandel er viktig, også for personell som ikke er helsepersonell, som for eksempel støttekontakter, brukerstyrte personlige assistenter og ufaglærte vikarer.

Personer som mottar helse- og omsorgstjenester er en stor og sammensatt gruppe innenfor kommunesektoren. Felles for de fleste av disse er at de er i en viss avhengighetssituasjon til tjenesteyter, og kan ofte være i en sårbar situasjon. Det er viktig at tjenesteyter er til å stole på. Mange av tjenestene ytes i situasjoner hvor tjenesteyterne er alene med pasienten/brukeren, og hvor muligheten for misbruk kan være stor. Dette kan enten dreie seg om krenkelser av den personlige integritet, som vold,

seksualforbrytelser eller frihetskrenkelser, eller krenkelser av deres eiendom, som tyveri og bedrageri. Oppdagelsesrisikoen ved eventuelle kriminelle forhold overfor pasient/bruker kan også være liten i mange situasjoner, for eksempel ved tjenester i brukerens hjem. Det er derfor viktig at personell som tilsettes i den kommunale helse- og omsorgstjenesten forvalter den tilliten de er tildelt på en skikkelig måte. Selv om en ren politiattest ikke er en garanti for at personen ikke tidligere har gjort eller vil kunne gjøre alvorlige straffbare forhold i fremtiden, er det likevel et viktig virkemiddel ved tilsetting eller ved avtaleinngåelse. Og motsatt, dersom det er anmerkninger på en attest, vil dette gi en viktig informasjon som kommunen må vurdere nøye før tilsetting eller avtaleinngåelse.

KS mener at det også burde vært krav om politiattest for alt personell som yter tjenester innenfor helse- og omsorgstjenester overfor barn, ikke bare helsepersonell. Selv om disse ofte har foresatte som er i nærheten eller følger opp barna, vil de fleste av hensynene som gjelder for voksne, også gjelde i disse tilfellene. Hensynet til den registrerte tilsier ikke at vernet skal gå lenger enn hensynet til å beskytte pasienter og brukere, og behovet for beskyttelse for straffbare handlinger er det samme uavhengig av alder. Det er særlig ved spesielle former for seksualforbrytelser at alder på offer er sentralt. De samme hensynene gjør seg også gjeldende for personell som yter tjenester for utviklingshemmede. Dette er en gruppe som enten bør sortere under hjemmelen for barn eller voksne, og i begge tilfeller gjelde for alt personell som yter tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven.

KS støtter forslaget om at den enkelte kommune må vurdere det som fremkommer av attesten, og hvilke konsekvenser dette eventuelt skal få for den det gjelder. Dersom for eksempel det straffbare forholdet er langt tilbake i tid, og vedkommende på en tillitsvekkende måte selv forteller om det som har skjedd, vil kommunen etter en helhetsvurdering likevel kunne tilsette eller inngå avtale med personen.

3. Hvilke straffebud bør omfattes av politiattesten?

KS støtter forslaget om at det skal anmerkes lovbrudd som gjelder ulike former for legemsfornærmelser/trusler og frihetsberøvelse på politiattesten. KS mener at også ulike former for vinningsforbrytelser bør anmerkes på attesten.

Grunnleggende menneskerettigheter tilsier at inngrep kun kan skje når det er nødvendig i et demokratisk samfunn, og formålet med inngrepet er av en slik art at dette er nødvendig.

Hensynet til at pasienter og brukere skal kunne ha tillit til personellet som yter tjenester til dem og ikke skal utsettes for handlinger som kan skade pasienter og brukere veier tyngre enn hensynet til den registrerte, selv om dette kan hindre den straffedømtes mulighet til resosialisering. Ulik form for vinningskriminalitet på politiattesten vil etter forholdene være viktig å kjenne til dersom for eksempel tjenesteyteren vil ha tilgang til pasienten eller brukerens leilighet eller har disposisjonsrett til bankkonto. Hvilken vekt eventuelle anmerkninger skal tillegges, vil bero på en helhetsvurdering.

KS mener bestemmelsen om bedrageri i § 270 etter straffeloven av 1902 burde anmerkes i en politiattest. Tilsvarende bestemmelse i straffeloven av 2005 er § 371, og denne bør således også anmerkes på en politiattest.

4. Botidskrav før utstedelse av attest

KS mener det bør vurderes krav til botid før utstedelse av politiattest. Dersom politiet ikke har noe å anmerke, og personen kun har bodd i Norge i noen måneder, kan dette feilaktig gi et inntrykk av at personen ikke har forhold å anmerke. Ved å sette et krav om botid før utstedelse, vil en ren attest ha større betydning. Dette kan være et viktig virkemiddel for kommunene i dagens situasjon med stor arbeidsinnvandring. Herunder kan det være et poeng å vise til den senere tids tilstrømning av flyktninger. Selv om hensynet til å sysselsette dem som kommer til Norge veier tungt, veier hensynet til pasienter og brukere tyngre. Det er derfor viktig at kommunene kan innhente politiattest før tilsetting/avtaleinngåelse, og at denne attesten faktisk avspeiler en realitet. I motsatt fall kan innhenting av politiattesten innebære en falsk trygghet.

Departementet peker på at en attest utstedt i annet EØS-land enn Norge vil likestilles med norsk politiattest ved krav om botid i Norge. Botidskravet vil derfor ikke hindre fri flyt av arbeidskraft innenfor EØS-området.

5. Obligatorisk krav til politiattest før tilsetting mv. i kommunen

KS mener krav om politiattest for personell som yter tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven til pasienter/brukere over 18 år skal være obligatorisk.

Opplysninger i en politiattest er sensitive opplysninger, og kan bare kreves utlevert dersom det er hjemmel i lov for dette. Et slikt krav om politiattest ved tilbud om stilling kan være å anse som et inngrep i retten til respekt for privatliv og familieliv. Retten er ikke ubetinget, den begrenses i visse tilfeller av vern begrunnet i andre hensyn.

Departementet legger til grunn at krav om fremleggelse av politiattest er nødvendig i et demokratisk samfunn for å forebygge uorden og kriminalitet, beskytte helse og moral og for å beskytte andres rettigheter og friheter å oppnå formålet, jfr. EMK artikkel 8. Videre er forslaget i tråd med flere av de formål som kan berettiggjøre politiattest etter politiregisterloven § 37. Dersom krav til fremleggelse av politiattester er nødvendige og fremmer formål som pekt på, mener KS at ordningen bør være obligatorisk for samtlige kommuner. Det bør ikke være opp til den enkelte kommune å velge å tiltre ordningen gjennom beslutning for hele eller deler av kommunale helse- og omsorgssektoren. Kommunene bør på et slikt område ha like krav ved tilsetting slik at personer med straffbare forhold som vil fremkomme på attesten ikke søker seg målrettet til de kommunene som ikke krever attest. Små kommuner vil ofte ha søkere som kommer fra andre steder i landet, og gjennomsiktigheten vil således ikke nødvendigvis bidra til å avdekke eventuelle uegnede søkere. Det bør stilles de samme krav til søkeres vandel uavhengig av hvor man søker stilling.

Det bør være en lovgiveroppgave å definere hvilke stillinger det er nødvendig ut fra formålet å kreve politiattest for. Dette er også den ordningen som gjelder på andre tjenestekområder i kommunen, som i opplæringslova, barnehageloven og barnevernloven.

6. Lovgivningsteknikk

Lovgivningen rundt politiattester er svært fragmentert. Politiregisterloven med forskrifter er omfattende, og når disse reglene skal suppleres med regler i særlovgivningen som til dels er overlappende, blir resultatet et regelverk som er komplisert, uoversiktlig og til dels uklart.

Bestemmelsene i helse- og omsorgstjenesteloven §§ 5-4 og 5-4a henviser til helsepersonelloven § 20a, som igjen viser til politiregisterloven § 39 som angir det nærmere innholdet i en eventuell attest. Helse- og omsorgstjenesteloven §§ 5-4b lister derimot opp de bestemmelsene som skal anmerkes. Utkastets første ledd lister opp alle straffebestemmelsene, mens andre og tredje ledd lister opp hvilke av de i første ledd inntatte straffebestemmelsene som skal inntas i vanlig og i utvidet og uttømmende attest i henhold til politiregisterloven. Bestemmelsen fremstår som noe uoversiktlig.

Det er mindre grunn til å skille mellom de tilfeller der mottaker av tjenestene er over eller under 18 år dersom den nye ordning gjøres obligatorisk. De forslåtte forslagene til ny § 5-4a og § 5-4b kan da med fordel slås sammen. Dersom også § 5-4, som gjelder for barn, gis anvendelse for alt personell etter helse- og omsorgstjenesteloven, vil bestemmelsene kunne samordnes ytterligere. I denne sammenheng mener KS da at det heller ikke bør være materielt skille mellom hvilke straffebud som skal tas med i attesten i disse grupper. Rent praktisk kan det nok være noen lovbrudd som er mer relevante for pasienter og brukere over 18 år, men i de konkrete tilfeller vil dette likevel kunne være annerledes. Prinsipielt sett må hensynet til å beskytte personer under 18 år veie minst like tungt som for de over. Konsekvensene av en anmerkning skal også vurderes konkret i det enkelte tilfelle. Regelteknisk vil det være en stor fordel å slippe denne sontringen.

Det bemerkes at lovforslagets § 5-4b første ledd har opplistet §§ 222, 223, 224, 227, 228 og 288. Disse er ikke opplistet hverken i andre eller tredje ledd, så det er uklart hvilken type attest disse skal anmerkes i.

Avslutningsvis bemerker vi at lovutkastet har flere henvisninger til straffebud som er opphevet for til dels svært lenge siden og derfor vanskelig kan være relevante. Eksempelvis straffeloven av 1902 §§ 309 og 331, som ble opphevet i henholdsvis 1963 og 1914.

Lasse Hansen
Adm.dir

Helge Eide
Områdedir. Interessepolitikk